

תזריע-מצורע תשע"ח

דרוש ותקבל שכר

ויקרא פרק י"ד

(לג) ויִדְבַר קִנְזָק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: (לד) כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְתִּי נֹגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם: (לה) וּבֹא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַפֶּהַן לֵאמֹר כְּנֻגַע נִרְאָה לִי בְּבֵית: (לו) וְצִוְהָ הַפֶּהַן וּפְנֹו אֶת הַבַּיִת בְּטָרֶם יָבֹא הַפֶּהַן לְרָאוֹת אֶת הַנֹּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית וְאַחֵר כֵּן יָבֹא הַפֶּהַן לְרָאוֹת אֶת הַבַּיִת: (לז) וְרָאָה אֶת הַנֹּגַע וְהִנֵּה הַנֹּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שֶׁקְעָרוֹת יִרְקַקוֹת אוֹ אֲדָמָדְמַת וּמֵרָאִיָּהן שֶׁפֶל מִן הַקִּיר: (לח) וְיֵצֵא הַפֶּהַן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שֶׁבַעַת יָמִים: (לט) וְשָׁב הַפֶּהַן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֹּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת: (מ) וְצִוְהָ הַפֶּהַן וְחִלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֹּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל מְחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא: (מא) וְאֶת הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל מְחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא: (מב) וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל תַּחַת הָאֲבָנִים וְעֶפֶר אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת הַבַּיִת: (מג) וְאִם יָשׁוּב הַנֹּגַע וַיִּפְרַח בְּבֵית אַחֵר חֲלָץ אֶת הָאֲבָנִים וְאֶחְרֵי הַקְּצוֹת אֶת הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוּחַ: (מד) וּבֹא הַפֶּהַן וְרָאָה וְהִנֵּה הַנֹּגַע בְּבֵית צָרַעַת מִמְּאָרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:

רש"י (לד) ונתתי נגע צרעת - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן: (לה) כנגע נראה לי בבית - אפילו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה לי: (לו) בטרם יבא הכהן וגו' - שכל זמן שאין כהן נזקק לו, אין שם תורת טומאה: ולא יטמא כל אשר בבית - שאם לא יפנהו ויבא הכהן ויראה הנגע, נזקק להסגר, וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה, אם על כלי שטף, יטבילם ויטהרו, ואם על אוכלין ומשקין, יאכלם בימי טומאתו, הא לא חסה התורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה במקוה: (לז) שקערות - שוקעות במראיהן: (מ) וחלצו את האבנים - כתרגומו וישלפון, יטלו משם, כמו (דברים כה ט) וחלצה נעלו, לשון הסרה: אל מקום טמא - מקום שאין טהרות משתמשות שם, למדך הכתוב שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו: (מא) יקצע - רודוניי"ר בלע"ז [להקציע]. ובלשון משנה יש הרבה: מבית - מבפנים: סביב - סביבות הנגע, בתורת כהנים נדרש כן, שיקלוף הטיח שסביב אבני הנגע: הקצו - לשון קצה, אשר קצעו בקצות הנגע סביב: (מג) הקצות - לשון העשות וכן הטוח, אבל חלץ את האבנים מוסב הלשון אל האדם שחלצן והוא משקל לשון כבד, כמו כפר, דבר: ואם ישוב הנגע וגו' - יכול חזר בו ביום יהא טמא, תלמוד לומר ושב הכהן ואם ישוב, מה שיבה האמורה להלן לסוף שבוע, אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע: (מד) ובא הכהן וראה והנה פשה - יכול לא יהא החוזר טמא אלא אם כן פשה, נאמר צרעת ממארת בבתיים ונאמר צרעת ממארת בבגדים, מה להלן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אף כאן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אם כן מה תלמוד לומר והנה פשה, אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא ונתץ את הבית היה לו לכתוב אחר ואם ישוב הנגע וראה והנה פשה, הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פירש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון, ולמדך כאן בפשיון זה שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני ומה יעשה לו, יכול יתצנו, כמו שסמך לו ונתץ את הבית, תלמוד לומר ושב הכהן ובא הכהן, נלמד ביאה משיבה, מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבו, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבו. ואם חוזר, נותץ. לא חזר, טהור. ומנין שאם עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבו, תלמוד לומר ובא ואם בא יבא, במה הכתוב מדבר, אם בפושה בראשון הרי כבר אמור, אם בפושה בשני הרי כבר אמור, הא אינו אומר [ובא], ואם בא יבא, אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני וראה והנה לא פשה. זה העומד מה יעשה לו, יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן וטהר את הבית, תלמוד לומר כי נרפא הנגע, לא טהרתי אלא את הרפוי, מה יעשה לו, ביאה אמורה למעלה וביאה אמורה למטה, מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבו, דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כן וכו', כדאיתא בתורת כהנים. גמרו של דבר אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצוע וטיחה ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כך הוא ואם ישוב, ונתץ, והבא אל הבית, והאוכל בבית, ובא הכהן וראה והנה פשה. ודבר הכתוב בעומד בראשון שנותן לו שבו שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראהו שפשה, ומה יעשה לו, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבו. חזר, נותץ. לא חזר, טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות:

דברים פרק כא

(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֲיִנָּו שָׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: (יט) וַתִּפְּשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שְׁעַר מְקוֹמוֹ: (כ) וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֵרָה אֲיִנָּו שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ זֹלִל וְסָבָא: (כא) וּרְגַמְהוּ כָּל אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וְמָת וּבַעֲרַת הָרֶע מִקִּרְבֵּךְ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ:

רש"י

(יח) סורר - סר מן הדרך: ומורה - מסרב בדברי אביו, לשון ממרים: ויסרו אותו - מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. בן סורר ומורה אינו חייב, עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין. שנאמר (פסוק כ) זולל וסובא, ונאמר (משלי כג, כ) אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו. ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב: (כא) וכל ישראל ישמעו ויראו - מכאן שצריך הכרזה בבית דין, פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה:

רמב"ן לדברים פרק כא

(יח) **בן סורר ומורה** - על דעת רבותינו (סנהדרין סח ב) אינו קטן, שהקטן פטור מכל עונשין שבתורה ומכל המצות, אבל הוא המביא שתי שערות. והנה יש עליו שני עונשין, האחד שהוא מקלה אביו ואמו וממרה בהם, והשני שהוא זולל וסובא עובר על מה שנצטוונו (ויקרא יט ב) קדושים תהיו. ונאמר עוד (לעיל יג ה) ואותו תעבדו ובו תדבקון, כאשר פירשתי (לעיל ו יג) שנצטוונו לדעת השם בכל דרכינו, וזולל וסובא לא ידע דרך ה'. ועל הכלל, אין בו עתה חטא מות ועל שם סופו הוא נדון כמו שהזכירו רבותינו (סנהדרין עא ב). וזה טעם וכל ישראל ישמעו ויראו - כי לא הומת בגודל חטאו, אלא ליסר בו את הרבים ושלא יהיה תקלה לאחרים: וכן דרך הכתוב שיזהיר כן כאשר ימיתו לגדר כדי שתהיה במיתתם תקנה לאחרים, כי הזכיר כן בזקן ממרא (לעיל יז יג) לפי שאין בהוראתו חטא שיהיה ראוי למות בו, רק הוא להסיר המחלוקת מן התורה כאשר פירשתי שם (בפסוק יא), וכן בעדים זוממין (לעיל יט כ), שנהרגין ולא הרגו, וכן הזכיר במסית (לעיל יג יב), לפי שהוא נהרג בדבורו הרע בלבד אף על פי שלא עבד הניסת ע"ז ולא שמע אליו, אבל מיתתו ליסר הנשארם. וגם זו מצוה מחודשת. או מבוארת מן כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב) ואיש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג):

מסכת סנהדרין דף עא ע"א

משנה. היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אביו אינו רוצה ואמו רוצה - אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהו שניהם רוצין. רבי יהודה אומר: אם לא היתה אמו ראויה לאביו - אינו נעשה בן סורר ומורה. **גמרא**. מאי אינה ראויה? אילימא חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין, סוף סוף אביו - אביו נינהו, ואמיה - אמיה נינהו! אלא: בשוה לאביו קאמר, תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר: אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ובמראה ובקומה אינו נעשה בן סורר ומורה. מאי טעמא - דאמר קרא: איננו שמע בקלנו מדקול בעינן שוין - מראה וקומה נמי בעינן שוין. כמאן אזלא הא דתניא: בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר, כמאן? כרבי יהודה, איבעית אימא: רבי שמעון היא, דתניא, אמר רבי שמעון: וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו? אלא לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר. אמר רבי יונתן: אני ראיתיו, וישבתי על קברו. כמאן אזלא הא דתניא: עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות ולמה נכתבה - דרוש וקבל שכר. כמאן - כרבי אליעזר, דתניא, רבי אליעזר אומר: כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת - אינה נעשית עיר הנדחת. מאי טעמא - אמר קרא ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש, וכיון דאי איכא מזוזה לא אפשר, דכתיב לא תעשון כן לה' אלהיכם. אמר רבי יונתן: אני ראיתיה, וישבתי על תילה. כמאן אזלא הא דתניא: בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר. כמאן - כרבי אליעזר ברבי שמעון. דתנן, רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: לעולם אין הבית טמא עד שיראה כשתי גריסין על שתי אבנים, בשתי כתלים, בקרן זוית, ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס. מאי טעמא דרבי אליעזר ברבי שמעון - כתיב קיר וכתוב קירת, איזהו קיר שהוא כקירות - הוי אומר זה קרן זוית. תניא, אמר רבי אליעזר ברבי צדוק: מקום היה בתחום עזה והיו קורין אותו חורבתא סגירתא. אמר רבי שמעון איש כפר עכו: פעם אחת הלכתי לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו, ואמר: אבנים מנוגעות פינו לשם.

משנה מסכת נגעים פרק יב משנה ה

כיצד ראיית הבית ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע ודאי לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא כנגע נראה לי בבית וצוה הכהן ופנו את הבית (ובטורם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כך יבא הכהן לראות את הבית) ואפילו חבילי עצים ואפילו חבילי קנים דברי רבי יהודה ר"ש אומר עסק הוא לפניו אמר רבי מאיר וכי מה מטמא לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו ומתכותיו מטבילין והן טהורים על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו ועל טפיו אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי ק"ו על ממונו החביב אם כך על ממונו ק"ו על נפש בניו ובנותיו אם כך על של רשע ק"ו על של צדיק:

פירוש המשנה להרמב"ם

חבילי עצים וחבילי קנים, אגודות העצים ואגודות הקנים. עסק הוא לפניו, רוצה לומר שטורח ועמל הוא לחייבו לפנות חבילי עצים וחבילי קנים כי זה יטרידו מלהתעסק בכלים. ועסק העמל והיגיעה ממה שנאמר כי התעשקו עמו. וכבר ידעת שכלי חרש אין להן טהרה במקוה, והזכיר מכלי חרש את שדמיו פחותים ביותר והוא פך השמן וטפי והוא כלי קטן מאד ופיו צר שאין יוצא ממנו אלא טפה טפה כמו שבארנו בכלים. ואמרו אם כך על של רשע, על פי יסוד נבארנו לך, והוא שהצרעת הזו האמורה בתורה אמרו שאינה אלא עונש לבעל לשון הרע כדי שיפרוש מבני אדם וינוחו מנזקי לשונו, מתחלת בביתו, אם שב ונתעורר או שעוברת למצעותיו והוא אמרו בכל מלאכת עור, אם שב או שעוברת לבגדיו בבגד צמר, אם שב או שעוברת לגופו בעור בשרו. ודבר זה על דרך האות והמופת כמו מי שוטה, הנך רואה שהם דברים שאינם טבעיים ואין ההגיון מחייבם כלל, כי הבגדים והבתים דוממים והשנוי הנולד בהם אינו צרעת אלא שהתורה קראתו כך כפי האופן שהזכרנו. וכן נגעי אדם אתה רואה שעשה את הנתקים צרעת והוא "דא אלתי'עלב", וטיהר הפך כולו לבן והוא תכלית הצרעת והקשה והחמור שבה, אלא הם דברים תורניים כפי שהזכרנו, ולפי היסוד הזה קראו רשע.